

DOI 10.36074/logos-23.06.2023.76

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ХАРЧУВАННЯ В АСПЕКТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА НУТРИЦІОЛОГІЯ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ORCID ID: 0000-0003-4390-9647

Андрєєва Тетяна Юрїївна

старший викладач кафедри фармацевтичної і біологічної хімії, фармакогнозії
ПВНЗ «Київський медичний університет»

ORCID ID: 0000-0002-2720-6864

Білан Ольга Анатоліївна

старший викладач кафедри фармацевтичної і біологічної хімії, фармакогнозії
ПВНЗ «Київський медичний університет»

УКРАЇНА

Якщо запитати будь-якого лікаря про харчування, то відповідь буде однаковою - однією з найголовніших складових здорового образу життя є правильне харчування. «Два яблука в день залишає вашого лікаря без роботи» — це прислів'я дуже яскраво описує, як *збалансоване харчування* допомагає запобігти розвитку цілому ряду хронічних захворювань. Їжа в організмі людини має багатофункціональне значення і забезпечує організм пластичними речовинами для побудови нових клітин і тканин, є джерелом енергії, яка необхідна для забезпечення життєдіяльних процесів в організмі, для виконання розумової і фізичної роботи та ін.. Неодмінною умовою доброго здоров'я, гармонійного розвитку і високої працездатності є правильне харчування з урахуванням віку, статі, умов життя, праці та побуту, що забезпечує постійність внутрішнього середовища організму людини, діяльність різних органів і систем. З іншого боку, неправильне харчування значно знижує захисні сили організму і працездатність, порушує процеси обміну речовин, веде до передчасного старіння. Неправильне харчування може сприяти виникненню багатьох захворювань, в тому числі і інфекційного походження через схильність ослабленого організму до будь-якого негативного впливу, призводить до *нездатності ослабленого організму протистояти дії патогенів*.

Збалансоване харчування або його відсутність/недостатність завжди розглядалися і досліджувалися як економічна, соціальна і медична проблеми світового масштабу. Сучасною глобальною проблемою є *надмірне харчування* і його наслідки та ускладнення, тому відповідно Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) до числа захворювань, пов'язаних з надмірним харчуванням, віднесені: атеросклероз, ожиріння, жовчнокам'яна хвороба, подагра, цукровий діабет; захворювання органів кровообігу, які в свою чергу викликають ураження серцево-судинної, дихальної, травної та інших систем організму, різко знижують працездатність і стійкість до захворювань, що скорочує тривалість життя в середньому на 8-10 років [1].

З іншого боку, глобальною проблемою є *недостатність харчування*, такі явища як *голод і недоїдання*. Крім хронічного голоду все більша кількість людей стикається із проблемою тимчасового голоду або недоїдання – вимушеного зниження кількості та якості їжі, яку вони споживають. Два мільярди людей, або 25,9% світового населення, не мали регулярного доступу до достатньої поживності та кількості їжі у 2019 році [2]. Дефіцит харчових калорій, низька

якість їжі та її незбалансованість обумовлюють затримки у фізичному і розумовому розвитку людини, а втрати у продуктивності праці від голоду можуть призвести до зменшення ВВП в Україні на душу населення на 6-10% [3]. Факторами збільшення сучасних глобальних масштабів голоду можна вважати: 1) скорочення площ земель, придатних для сільськогосподарського виробництва; 2) збільшення використання продовольчої сировини для виробництва біопалива; 3) зростання дефіциту прісної води; 4) кліматичні зміни, що збільшують частоту і масштаби руйнівних повеней, посухи, пожеж, ураганів та ін.; 5) бідність; 6) пандемія COVID-19; 7) військові конфлікти.

Однією з ключових стратегій підтримки здоров'я населення є пропаганда здорового харчування саме лікарями. У багатьох країнах їх професійні організації рекомендують лікарям застосовувати знання з харчування на практиці, щоб допомогти пацієнтам керувати хронічними захворюваннями, що є наслідком неправильного харчування, та іншими станами, пов'язаними з харчуванням [4]. Багато пацієнтів розуміють цей зв'язок і звертаються до лікарів за рекомендаціями щодо дієти та фізичної активності. Але в більшості випадків сучасні лікарі недостатньо підготовлені для надання консультацій з питань харчування, що може бути пов'язано з недостатнім знанням основних фактів науки про харчування та розумінням потенційних заходів щодо харчування. Історично освіта з питань харчування була недостатньо представлена в багатьох медичних школах та програмах ординатури в медичних університетах всього світу [5]. Незважаючи на широке визнання взаємозв'язку між дієтою, профілактикою захворювань та лікуванням, лікарі часто не вирішують аспектів харчування при таких захворюваннях, як рак, ожиріння та діабет у своїх пацієнтів. Декілька досліджень (опитувань) вивчали практичну поведінку лікарів. Загалом, ці опитування показали, що лікарі погоджуються щодо важливості харчування у своїй медичній практиці, але не відчувають себе достатньо підготовленими надавати своїм пацієнтам консультації з питань харчування [6, 7, 8, 9].

В сучасній медичній/фармацевтичній освіті глобальні проблеми харчування не розглядаються, тому у ПВНЗ "Київський медичний університет" викладачами кафедри фармацевтичної і біологічної хімії, фармакогнозії розроблено і впроваджується у навчальний процес з метою модернізації освітньо-навчальних програм освітній компонент Клінічна нутриціологія. Клінічна нутриціологія – це дисципліна для студентів медичних факультетів старших курсів для спеціалізації в галузі харчування. При вивченні дисципліни використовується практико-орієнтований підхід, заснований на конкретних випадках, який включає навчання на основі проблем і залучає студента в різні клінічні сценарії, що орієнтоване на практику з сильним клінічним фокусом. В програмі дисципліни розглядаються: 1) основні поняття харчування, питання харчування та біохімічної оцінки, питання підтримки харчування та енергетичних витрат; 2) особливості харчування при різних захворюваннях, включаючи критичні захворювання, загоєння ран, ожиріння, діабет, цукровий діабет, серцево-судинні захворювання, захворювання ротової порожнини, шлунково-кишкового тракту, захворювання нирок, печінки, легенів, муковісцидоз, трансплантація твердих органів, онкологія/трансплантація кісткового мозку та ВІЛ/СНІД; 3) особливості харчування протягом життя, при вагітності, лактації, неонатології, педіатрії, дитячому ожирінні, розладах харчової поведінки, порушення розвитку та геріатрії.

Висновки. Сучасні проблеми харчування необхідно розглядати з точки зору вирішення глобальних економічних, соціальних і медичних проблем.

Важливою частиною медичної/фармацевтичної освіти є знання, уміння і навички з Клінічної нутриціології, вивчення якої впроваджується у навчальний процес в медичному університеті з метою модернізації освітніх програм, що забезпечує всебічний огляд сучасної медичної дієтотерапії для майбутніх медичних/фармацевтичних фахівців.

Список використаних джерел:

- [1] Електронний ресурс Dovidka.biz.ua. Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/rol-izhi-v-zhytti-liudyny-tvir>
- [2] FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. The State of Food Security and Nutrition in the World (2020). Transforming food systems for affordable healthy diets. URL: <https://www.unicef.org/sites/default/files/2020-07/SOFI-2020-full-report.pdf>
- [3] Руслан Петрович Мудрак, Олена Валерії вна Довгаль (2020). Актуальні проблеми глобальної економіки: голод та недоїдання. Український журнал прикладної економіки, 5(2), 311–319. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-37>.
- [4] Council, G. M. (2009). Tomorrow's doctors: outcomes and standards for undergraduate medical education. Manchester, UK: General Medical Council. URL: http://www.ub.edu/medicina_unitededucaciomedica/documentos/TomorrowsDoctors_2009.pdf
- [5] Kelly M. Adams, Martin Kohlmeier, Margo Powell, and Steven H. Zeisel (2010). Nutrition in Medicine: Nutrition Education for Medical Students and Residents, *Nutr Clin Pract.* 2010 Oct; 25(5): 471–480. doi: 10.1177/0884533610379606
- [6] Levine, B. S., Wigren, M. M., Chapman, D. S., Kerner, J. F., Bergman, R. L., & Rivlin, R. S. (1993). A national survey of attitudes and practices of primary-care physicians relating to nutrition: strategies for enhancing the use of clinical nutrition in medical practice. *The American journal of clinical nutrition*, 57(2), 115–119. <https://doi.org/10.1093/ajcn/57.2.115>
- [7] Soltesz, K. S., Price, J. H., Johnson, L. W., & Tellijohann, S. K. (1995). Family physicians' views of the preventive services task force recommendations regarding nutritional counseling. *Archives of family medicine*, 4(7), 589–593. <https://doi.org/10.1001/archfami.4.7.589>
- [8] Cimino J. A. (1996). Why can't we educate doctors to practice preventive medicine?. *Preventive medicine*, 25(1), 63–65. <https://doi.org/10.1006/pmed.1996.0022>
- [9] Kushner R. F. (1995). Barriers to providing nutrition counseling by physicians: a survey of primary care practitioners. *Preventive medicine*, 24(6), 546–552. <https://doi.org/10.1006/pmed.1995.1087>